

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 20.

Måndagen den 19 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 259, med förslag till förordning angående viss utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 26 juni 1933 (nr 405) om accis å margarin, m. m.; och

nr 257, angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Dessa proposoitioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 253, angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående be- *Vid remiss av propositionen nr 253.*
ställningar och krediter m. m. Därvid anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Det är ett förslag av utomordentlig vikt och betydelse och av en mycket betydande storleksordning, som i denna kungl. proposition avlämnats på riksdagens bord. Det gäller ju att lämna till ett främmande land en kredit av ett för oss oerhört belopp, på icke mindre än 100 miljoner kronor, ett lån, som skall lämnas, såsom synes av propositionen, till en räntefot av 5.5 % och utan någon som helst realsäkerhet. Lånet skall ju betalas med ryska obligationer, vilka skola infrias omkring tiden 1939, 1940 och 1941. Mot detta lån skall nu från Sovjetrepubliken göras inköp i vårt land till samma belopp, 100 miljoner kronor. Varorna skola beställas under de närmaste tolv månaderna, d. v. s. tolv månader från den tid avtalet föreskriver, att sedermera uttagas under en tidrymd av 28 månader. Detta är kort och gott hela innehållet. Jag vill dock fästa uppmärksamheten vid, att svenska staten till fullo ansvarar för betalningen av de sålunda utförda varorna, icke blott för deras tillverkningsvärde utan även för den vinst, som beräknas av försäljarna.

Man måste ju instämma med hans excellens herr utrikesministern i hans uttalande i propositionen, att »åtgärden är måhända ovanlig». Men han försvarar sig med, att ovanliga tidsförhållanden fordra ovanliga åtgärder. För min del vill jag säga, att jag skulle vilja stryka ordet »måhända»; jag vill säga, att åtgärden är *särdeles mycket* ovanlig. Ty intet land har, mig veterligt, ännu beviljat en sådan kredit, och Sverige blir på det sättet banbrytare, när man vidtager en sådan anordning som denna. Detta avtal blir på

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

det sättet måhända också prejudicerande för de andra länder, som eventuellt kunna komma att följa efter oss.

Vad är nu anledningen till detta? Ja, naturligtvis arbetslösheten, och naturligtvis också nedgången i vår export till Ryssland. Men det verkliga skälet torde väl återfinnas på sidorna 16 och 17 i den kungl. propositionen, där man talar om, att det totala importvärdet till Sovjetryssland under de tio första månaderna av år 1933 har nedgått högst betydligt, och att man från auktoritativt sovjettryskt håll har förklarat, att denna nedskärning av importen till ungefär hälften har genomförts i ett bestämt syfte, nämligen att därigenom vinna en grundval för en omläggning av de hittills tillämpade principerna för importens finansiering. Avsikten vore därför från rysk sida att under de närmaste åren söka övergå från det system med varukrediter, som hittills i mycket stor utsträckning tillämpats, till ett system baserat på långfristiga finanskrediter. Detta är syftet från det hållet.

När man emellertid vid remissen av denna kungl. proposition skall göra ett uttalande, som man ju gärna vill göra, då man icke kommer att sitta med i det utskott, som skall behandla frågan, vill jag för min del säga, att man naturligtvis här liksom allestädes får bedöma fördelar och nackdelar. Det är väl uppenbart, att det är förenat med fördelar för såväl industrien som jordbruket att få sälja varor. I detta fall innehåller ju avtalet, att industrien skall få på sin lott 85 % av varorna och jordbruket 15 %, de sistnämnda uppdelade på vissa varuslag. Som framgår av propositionen äro detaljerna därvidlag ännu icke riktigt bestämda, då förhandlingar därom ännu föras. Det är sålunda de fördelar som skulle vara förbundna med detta förslag. Men, herr talman, saken har också en annan sida, som jag strax skall be att få återkomma till. Innan jag går in på denna, vill jag dock framhålla, att det här rör sig om en engångsaffär. De jordbruksprodukter, som i första hand äro upptagna i förslaget, skola uttagas under den närmaste tiden av avtalets löptid. Men sedermera återkomma de icke, eller har man åtminstone ingen säkerhet för att de återkomma under den tid, som förflyter, till dess lånet skall betalas. Detsamma gäller även beträffande industriprodukterna; det är endast *engångsaffärer*, som kunna göras på grund av detta avtal. Det förekommer visserligen i ett slutprotokoll, som är fogat till avtalet, ett yttrande, att man ifrån Sovjetunionens sida vill bemöda sig om att göra beställningar av svenska varor utöver den nu föreslagna överenskommelsen. Men detta uttalande torde väl hava ganska ringa värde, ty även om man skulle vilja göra det från köparnas sida, så lära väl exportörerna av såväl industriprodukter som jordbruksprodukter föredraga att begagna sig av den nu skapade möjligheten att på detta sätt få de fulla priserna för varorna garanterade av svenska staten i stället för att fortsätta med försäljningar på nuvarande sätt med växlar på lång löptid. Det förekommer ju för närvarande sådan löptid på exempelvis två år. Och sannolikt lär man väl icke heller då vilja begagna sig av den exportkredit, som enligt den proposition, som nu strax efter denna skall remitteras till statsutskottet, kan komma i fråga. Ty enligt denna skall vederbörande exportör, om det gäller industrivaror, icke få täckning eller garanti av staten för mer än 60 % — beträffande jordbruksprodukter garanteras visserligen även där 100 %. Men därvid är ju att märka, att några jordbruksprodukter hava icke, efter vad jag har mig bekant, exporterats under den tid, som exportkrediten gällt. Och även industrivaror hava ju exporterats till ett väsentligt reducerat belopp i förhållande till exportkreditens storlek. Jag menar sålunda, att detta uttalande om välvilja beträffande exporten på samma sätt som nu saknar betydelse. Vad återigen det i slutprotokollet gjorda välvilliga uttalandet i fråga om importen efter

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

detta avtals utlöpande beträffar, så torde det väl vara en sak, som ankommer på framtiden, och om vilken man sålunda i detta ögonblick har ganska liten möjlighet att uttala sig.

Man frågar sig då: vad är det för varor, som här skulle komma i fråga. Om man granskar den saken och i övrigt känner till dessa förhållanden, så förstår man ganska väl, att det för industriens räkning kommer att gälla järn- och stålprodukter samt verkstadsprodukter från mekaniska verkstäder, sålunda med andra ord produkter från järn- och stålindustrien, en industri, som för närvarande, dess bättre, arbetar under betydligt gynnsammare förhållanden än förut. Ja, man kan t. o. m. säga, att den arbetar under mycket goda förhållanden. Och vad verkstadsindustrien beträffar, så erfar man ju från det ena hållet efter det andra, att även där förbättringar äro till fönnandes, även om man naturligtvis icke — i varje fall icke jag — kan avge något fullgiltigt omdöme om, huru det förhåller sig med förbättringen inom denna exportverksamhet. Men vad veta vi för övrigt om var beställningarna hamna? De hamna måhända hos dem, som redan nu hava full eller god sysselsättning. Det är ingalunda säkert, att de hamna hos sådana industrier, som fortfarande hava det mycket dåligt ställt. Och dess värre finns det även sådana i vårt land. Men studiet av exporten föranleder en att kunna tro, att vi icke komma att bli så gynnade av detta. Läget är med andra ord, som jag nyss sade, bättre i år än i fjol, när vi beviljade exportkreditgarantien, ty då var läget vida mindre gynnsamt. I år är det betydligt fördelaktigare.

Innan jag går vidare, herr talman, skall jag be att få uppehålla mig något även vid jordbruksprodukterna. Det finnes ju utsagt i avtalsförslaget, vilka lantbruksprodukter det är fråga om. Det är fläsk, nötkreatur (avelsdjur och andra), svin, hästar, utsäde och andra varor. Och visserligen är jag den förste att vilja erkänna, att det skulle vara en lättnad för vårt jordbruk, om man kunde på detta sätt med garanti av staten få utföra sådana kvantiteter av dylika varor. Jag upprepar därvid endast vad jag nyss sade, nämligen att det gäller utförsel av varor för en gång till ett belopp, som kan förefalla jämförelsevis betydande, men som likväl i förhållande till vår jordbruksproduktion under det antal år, som avtalet omfattar, d. v. s. ända till bortemot 1941, dock icke kan anses vara av den storleksordning, att det kan få vara utslagsgivande.

När man bedömer avtalet i dess helhet för såväl den ena som den andra produktionen, uppställer sig emellertid frågan, vad dessa varor komma att försälas till för priser. Det står i avtalet, att de skola inköpas till »normala priser». Då reser sig den frågan: vad är normala priser i detta fall? Jag föreställer mig, att när de, som bliva exportörer — enskilda exportörer eller måhända i vissa fall någon sammanslutning av exportörer — komma till förhandlingar med rådsrepublikens handelsdelegation i Stockholm, så kunna de bliva invecklade i ganska långvariga och svårlösta diskussioner om vad som skall menas med normala priser. Jag frågade mig själv, när jag läste detta, om man överhuvud kan säga, vad som är normala priser. Vi veta, att vi i vårt land under de sista åren gjort kraftiga ansträngningar för att höja priserna på våra jordbruksprodukter. Och vi hava väl att vänta, hoppas jag, även i år en proposition i denna sak. Då frågar man sig: är det de priser, som gälla, när avtalet beslutats av Kungl. Maj:t och riksdagen, som äro normala priser, eller är det sådana priser, som kunna bli en följd av prishöjande åtgärder i vårt eget land, sålunda genom våra egna åtgöranden?

Jag frågar mig vidare, vad världsmarknadspriserna kunna ha för inflytande på dessa s. k. normala priser. Det är väl ganska givet, att om vi vidtagit åtgärder för att i vårt land höja priserna på vissa produkter väsentligt över världsmarknadspriset, så kan den frågan genast uppresas: vilket är det nor-

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

mala priset, är det världsmarknadspriset, eller är det det pris, som genom dessa åtgärder blivit gällande i Sverige? När man, herr talman, talar om priser, finner man också, att beträffande Rysslands utförsel till Sverige finnas inga bestämmelser beträffande priserna. Man kan sålunda där bliva utsatt för en dumping. Det saknas ju icke alla skäl för att tänka sig någonting sådant, som kan motväga de fördelar, som man vill vinna för industrien och jordbruket i detta fall — åtminstone vad industrien beträffar.

Jag har ytterligare något att tillägga, herr talman. När man ger sig in på ett så äventyrligt och omfattande avtal som detta, så får man även taga i betraktande, vad som kan komma att sägas om detsamma ifrån andra länder, till vilka Sverige har export av sina varor. Det är ju möjligt, att ett sådant avtal kan komma att öva inflytande i nedåtgående riktning på exporten från Sverige av varor, som tidigare och för närvarande gå till dessa länder. Detta är naturligtvis icke någonting, som man i detta ögonblick kan bestämt taga på eller förutsäga, men man kan i alla fall mycket väl förutsätta, att det kan komma att inträffa någonting sådant.

Jag nämnde nyss, herr talman, att denna sak emellertid får ses även ur en annan synpunkt och kanske en vidare sådan, nämligen den betydelse, den kan ha för våra egna svenska statsfinanser. Jag gör den frågan: har Sverige råd att låna ut 100 miljoner kronor i denna stund? Ha vi råd att göra det? Vi hava under föregående år beslutat upptagande av lån; och därest Kungl. Maj:ts förslag till innevarande riksdag om upptagande av ytterligare lån skulle bliva av riksdagen bifallet, hava vi kommit upp till en lånesumma, som väl närmar sig 500 miljoner kronor. Jag har ju icke haft möjlighet att exakt fixera siffran, men jag har gjort mitt bästa för att ur förefintliga handlingar taga reda på, vad den kan vara. Och jag tror icke, att jag tar mycket fel, om jag säger, att summan åtminstone är inemot 500 miljoner kronor. Läger man därtill dessa 100 miljoner kronor, som ju också skola upplånas, så stå vi inför en lånesumma av bertemot 600 miljoner kronor. Det är ju en fruktansvärt hög siffra i det hela taget. Att tänka sig, att vi skola göra en sådan upplåning, där vi icke draga oss för att dra växlar på framtiden för många år framåt! Vilket inflytande kan detta få på vår statsfinansiella ställning? Detta är ju naturligtvis icke så utomordentligt lätt att uttala sig om. Men var och en, som tänker sig något in i vad det betyder, att staten upplånar ett sådant belopp, förstår, att det kan medföra rubbningar i en motsatt riktning mot den vi önska. Det kan medföra ränteförhöjning, och det kan medföra åtskilliga andra otrevligheter. Man kan ju t. ex. tänka sig, att med detta avtal kunde komma att följa, att andra länder komme att pretendera på att även de skulle erhålla lån för att vi skulle få exportera våra produkter till dem. Och jag menar, att dessa andra länder kunna vara lika berättigade att erhålla sådana lån, som det vi enligt förslaget skulle lämna till Sovjetunionen.

Jag fäster uppmärksamheten vid, att riksgäldskontoret enligt det knapphändiga referat, som lämnats i den kungliga propositionen av dess yttrande, uttalar, att om ett sådant lån skulle komma till stånd, så bör en motsvarande indragning, tror jag det står, äga rum på andra lånebehov. Jag sade, att riksgäldskontorets yttrande var knapphändigt återgivet. Ja, herr talman, det gäller om alla de återgivna yttrandena. Det är naturligtvis utomordentligt svårt för dem, som fick propositionen i sin hand i lördags middag, att uttala sig om dessa yttrandens innehåll, när de äro återgivna så knapphändigt som här är fallet, d. v. s. ingalunda fullständigt och därjämte mycket sönderhackade med inpassade uttalanden undan för undan av utrikesministern, varigenom man icke får någon samlad bild av vad traktatberedningen, vad riks-

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

gäldskontoret, vad riksbanken hava sagt. Och jag gör mig den frågan: varför har man icke i detta fall förfarit på det sättet, att man in extenso återgivit dessa yttranden, på det att ledamöterna av riksdagen hava kunnat bli i tillfälle att läsa vad de innehålla? Detta är ju en sak, som behandlas här i en offentlig debatt i kammaren, och jag känner ju icke deras innehåll i ringaste mån utöver vad som står här, men jag förmodar, att dessa myndigheter icke hava yttrat sig på annat sätt, än att det hade kunnat återgivas. Man stannar i en viss förvåning över, att Kungl. Maj:t har förfarit på detta sätt.

Men så mycket kan man åtminstone läsa ut av dessa yttranden, att dessa hörda myndigheter hava ställt sig minst sagt kallsinniga och avvisande emot förslaget, riksbanksfullmäktige helt enkelt avstyrkande, dock med reservation av vissa ledamöter, som icke gått med på majoritetens yttrande. Riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige äro ämbetsverk lydande under riksdagen, och när Kungl. Maj:t inforrar deras yttrande, så bör väl riksdagen åtminstone hava rättighet att få reda på, vad de säga och uttala i sina yttranden, vilket här icke är förhållandet. — De äro knapphändigt refererade.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att varje långivning, i synnerhet när den har en storleksordning som den nu föreliggande, är ju naturligtvis förbunden med risker. Långivning utan en absolut realsäkerhet är ju givetvis förbunden med risker, och utrikesministern talar också om på sid. 25, att man har från vissa håll framhållit och tagit sikte på det ovanliga och enligt vissa utlåtanden — d. v. s. jag förmodar det är dessa tre utlåtanden — riskfyllda i att en finanskredit på detta sätt ställes till en stats förfogande. Naturligtvis är, som jag säger, varje sådan utlåning förbunden med sådana risker, och utan att alls därvid ingå på det ena eller det andra landet, så vill jag blott påpeka det kända faktum, att tyska staten för närvarande icke medger infriande av sina skuldförbindelser till fulla beloppet, vare sig det gäller obligationer eller räntekuponger på obligationer, ja, man har t. o. m. från tysk sida förfarit på det sättet, att man givit olika länder olika rätt i det fallet, så att somliga fått bättre villkor och andra hava fått sämre, vilket efter min mening tyder på en ovanlig godtycklighet från en stormakts sida, hur den kan förfara. Huru det kommer att förhålla sig år 1941, därom kan jag icke uttala mig. Naturligtvis beror mycket på utvecklingen och förhållandena i världen. Mycket kan hända, herr talman, innan 1941 i hela den stora vida världen, mycket kan hända, som kan inverka även på detta avtal. Vi känna icke något om förhållandena 1939—1941, och därför synes det mig, att denna sak, hela detta avtal, är så pass allvarlig och så pass betänklig, att jag för min del har velat redan nu, när ärendet remitteras till utskott, giva ett bestämt och kraftigt uttryck för alla dessa mina betänkligheter, vilka, såsom kammarens ärade ledamöter hava hört, gå i en bestämt avstyrkande riktning.

Med dessa ord ber jag endast att få tillägga, att jag hemställer om remiss till vederbörande utskott.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman, mina damer och herrar! I det föredrag som herr Lindman under söndagen höll i Skövde och Lidköping har han, enligt vad Svenska Dagbladet upplyser i en ledare i dag, betecknat det förslag, som regeringen här har framlagt, såsom ett bevis på rysk mentalitet. Jag har icke kunnat återfinna detta yttrande i det referat, som lämnats av herr Lindmans tal, men då ett av hans partis egna organ förser det med citationstecken, har jag anledning att antaga, att yttrandet har fällt. Jag har litet svårt att förstå den verkliga innebörden i detta yttrande, men jag tar för givet, att herr Lindman icke med det har velat yttra sig nedsättande om en vänskaplig främmande makt. Jag konstaterar för övrigt,

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

att herr Lindman i sitt anförande här har i sina omdömen iakttagit en helt annan återhållsamhet än under sitt uppträdande ute i landet. Därest herr Lindman med sitt yttrande har avsett regeringen, så förklarar jag endast, att för regeringens förslag och vårt arbete att få fram detta förslag hava endast funnits svenska motiv, intresset att öka vår export och intresset att göra detta på ett sådant sätt, att det kan få en betydande, lindrande effekt på den stora arbetslöshet, vi alltjämt hava att dragas med. Jag konstaterar med tillfredsställelse, att herr Lindman medger, att detta avtal, om det genomföres, blir till gagn för jordbruket på det viset, att det medför en avlastning på områden, där priserna äro hårdast tryckta. Jag konstaterar också med tillfredsställelse, att herr Lindman medger, att det naturligtvis har betydelse ur arbetslöshetssynpunkt.

Det har emellertid gjorts många försök att förringa betydelsen i detta avseende, och man har på sina håll rent av yttrat sig på ett sådant sätt, att man kan få den föreställningen, att det nu skulle vara så väl ställt i vårt land, att det icke är nödvändigt att vidtaga åtgärder för att genom export öka arbetstillfällena här hemma. Man har därvid bl. a. hänvisat till vår verkstadsindustri. Som i propositionen konstateras, berör arbetslösheten fortfarande inom denna del av näringslivet 25 % av arbetarna, eller, om man tar en totalsumma, upp emot 20,000. Redan detta visar behovet av nya arbetstillfällen inom ett av de områden, där en större del av de beställningar, som det här gäller, skulle komma att falla.

När herr Lindman frågar, vilka varor det är, som här skulle vinna avsättning, så får jag erinra herr Lindman om, att han har erhållit upplysningar i detta avseende. Det har meddelats, och det bör meddelas kammaren, att till statsutskottet, om nu propositionen remitteras dit, eller till det utskott, dit remiss kommer att ske, kommer att lämnas in förteckningar icke bara på de varuslag, som skola köpas från jordbruket, utan också vad det gäller industriprodukter. Jag har ingen anledning att ytterligare uppehålla mig vid detta nu, men det kan kanske vara av intresse, att kammaren redan nu på grund av herr Lindmans yttrande om stål- och järnindustrien får den upplysningen, att från de först tänkta beställningarna har en stark förskjutning skett just från stål- och järnindustrien till verkstadsindustrien, som är i ett större behov av beställningar.

Herr Lindman hade ett yttrande rörande jordbruksprodukterna, av vilket kammaren lätt kunde få den föreställningen, att det här också gällde en långt utdragen leveranstid. Som det framgår av propositionen, är avsikten att inköpen av jordbruksprodukter skola ske under det första kvartalet, och detta betyder alltså, att man här skall omedelbart vinna den lättnad och förbättring, som jordbruket särskilt nu behöver.

Herr Lindman gick också in på frågan om priserna och ställde sig undrande över vad uttrycket normala priser betydde och menade, att det kunde uppstå stora tvistigheter i detta avseende. Jag har på annat håll sett, att man befarar, att detta skulle kunna leda till, att den andra kontrahenten krävde att få inköpa de svenska varorna till vad man kallar dumpingpriser. Det finns ingenting i avtalet, som ålägger svensk industri eller svenskt jordbruk att sälja till andra priser än man anser möjligt. Skulle försök göras att dumpa priserna, så hava industrien och jordbruket i detta avseende samma möjlighet som annars att sätta sig till motstånd, samtidigt som naturligtvis man nödvändigt måste som alltid taga hänsyn till den konkurrens som pågår. Skulle utvecklingen bli den, att man icke kan komma överens om priserna, så inträffar ingenting annat, än att avtalet icke kan utföras i någon av de delar, som avtalet avser.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Det talades också här om de omdömen, som man skulle kunna göra om avtalet i andra länder. Det pågår ju för närvarande förhandlingar mellan Ryssland och ett betydande antal länder, och jag förmodar, att Sverige måste förbehålla sig samma rätt som andra länder att försöka vinna avsättning, och att det icke rätt gärna kan i dessa andra länder väcka någon ovilja, om Sverige använder i detta avseende uteslutande lojala utvägar. Att Sverige skulle vara det första land, som träffade ett sådant avtal som detta, har tydligen förskräckt ganska många. Jag har berört den saken i ett tal, som jag höll i går, och jag upprepar vad jag då sade, att såvitt jag förstår kan det icke vara något fel att komma först. Är det så, att man menar, att Sverige skulle kunna vara med om en politik sådan som den, som representeras i det föreliggande förslaget, därest endast andra ginge före, då bryter man ju ganska starkt udden av sin argumentation. Men jag kan icke tänka mig, att man på allvar vill rekommendera, att vi skola följa den politiken att sitta med armarna i kors, tills vi komma i efterhand. Vilja vi uppnå verkliga resultat, resultat av stort värde, tror jag det är nödvändigt, att utveckla icke passivitet utan aktivitet.

Åtgärden är ovanlig. Det är medgivet i propositionen, och det är svaret på det, att vi leva under ovanliga förhållanden. Överhuvud taget hava de åtgärder, som vidtagits på det handelspolitiska området under de senaste åren, varit ovanliga, varit av ett helt annat slag än dem man tidigare har räknat med, och det är förhållandena själva, som motivera, att man söker nya utvägar, när det visat sig, att de utvägar, man hittills anlitat, icke givit tillfredsställande resultat.

Herr Lindman talade om lånets storlek och ställde frågan, om vi hava råd att låna ut. Det bör då kanske fästas uppmärksamheten därpå, att det här icke gäller att omedelbart ställa till förfogande en lånesumma på 100 miljoner kronor. Lånet skall utgå endast i mån som produkterna levereras, och då man här har att göra med en lång leveranstid, kommer alltså lånet att fördela sig på något över två år. Det bör kanske också uppmärksammas, att i det sammanhanget har man ansett sig kunna påyrka, att de summor, som ställts till förfogande för exportkreditgaranti, minskas med 40 miljoner kronor. Om man ville föra diskussionen vidare, så kunde man också diskutera, i vad mån de möjligheter till arbete, som här yppa sig, också skapa möjligheter att på andra områden begränsa åtgärderna och därigenom också begränsa annan penninganskaffning.

Det har även talats om realsäkerhet. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att i det avseendet representerar detta avtal ingen annan princip än den exportkreditgaranti, som riksdagen i fjol godkände. Även där var det fråga om att till andra länder sälja svenska produkter med en relativt lång kredit. Då krävdes icke någon realsäkerhet för de krediter, som sålunda lämnades. Skiljaktigheten är, att när det gäller exportkreditgarantien skulle leverantörerna själva stå sin del av risken, så långt det gäller industriprodukter. Men man bör observera, att denna exportkreditgaranti icke har kunnat utnyttjas i någon nämnvärd utsträckning, och vad man ville uppnå i detta avseende har icke kunnat uppnås, en sak som i och för sig motiverar, att man försöker andra utvägar.

Till det redan sagda vill jag endast lägga ett par ord rörande slutprotokollet. Utav herr Lindmans yttrande fick jag den uppfattningen, att han menade, att, därest en stor engångsaffär gjordes, skulle, sedan denna affär var slutförd, våra exportörer icke längre ha något intresse av att bearbeta den ryska marknaden. Man skulle fordra att alltjämt få handla under samma förhållanden. Den saken måste ju prövas vid det tillfället, och, om staten icke anser skäl föreligga att då ställa garantier för betalningen av exporterade varor, för-

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

modar jag, att den svenska företagsamheten icke på den grund underlåter att söka vinna insteg eller bibehålla sitt insteg på en för vårt land så värdefull marknad, som den ryska är och som den sannolikt i ännu högre grad kan bli.

Dessutom ett par ord rörande de formella anmärkningar, som gjorts av herr Lindman. Det säger sig självt, att de remisser, som i detta fall ha ägt rum, ha måst ske under förtrolig form. Det säger sig likaledes självt, att de utlåtanden, som ha avgivits, komma att ställas till vederbörande utskotts förfogande. Det är icke första gången så förfares, och riksdagen får genom sitt utskott alla de upplysningar, som kunna behövas för att taga ställning i saken. Det får sedan ankomma på utskottet att bedöma, i vilken mån det vill till kammaren vidare befordra de synpunkter, som ha utvecklats i utlåtandena, men jag tillägger, att de i allt väsentligt återfinnas refererade i propositionen och att man alltså redan där har möjlighet att bedöma, hur de hörda myndigheterna ställt sig.

Jag upprepar vad jag sade i början. Det har funnits ett stort intresse för regeringen att söka tillvarataga på denna väg. Det är att öka våra avsättningsmöjligheter utom landet och därigenom öka våra arbetstillfällen. Jag är av den övertygelsen, att detta avtal skall bli av mycket stor betydelse och till stort gagn för vårt land.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet, då herr Lindman försökte att förringa den betydelse för den svenska jordbruksnäringen, som här ifrågavarande avtal kan komma att få. Herr Lindmans förringande skedde närmast i den formen, att han påpekade, att här gällde det närmast en engångsexport av jordbruksartiklar. Vad herr Lindman sålunda anförde föranleder mig att något söka belysa, hur denna engångsexport förhåller sig till den allmänna jordbrukspolitik, som vi äro nödsakade att föra.

Jag har i början av detta plenum i denna kammare avlämnat en proposition rörande vissa åtgärder till jordbruksnäringens stödjande. Såsom en huvudpunkt i den propositionen föreligga anordningar för att lyfta upp priserna på framför allt nötkreatur och svin till en nivå, som åtminstone kommer att korrespondera med den, som genom statens föregående ingripande har uppnåtts beträffande brödspannmål och smör. Alla känna ju till att de priser, som för närvarande finnas i fråga om nötkreatur och svin, äro synnerligen låga. De ligga nere vid mindre än hälften av de priser, som gällde här i landet under åren 1925—1929. Vi veta också, att det är förenat med ganska betydande svårigheter att lyfta upp dessa priser på grund av att det föreligger — i förhållande till exportmöjligheterna och till den inhemska konsumtionen — ett stort överflöd utav dessa produkter. I den avlämnade propositionen föreslås, att man skall försöka skapa en annan relation mellan tillgång och efterfrågan dels genom att försöka utnyttja våra exportmöjligheter till att avlasta överflödet och dels genom en förminskning av den animaliska produktionen, åstadkommen genom fördyring av importerade utländska fodermedel. Det är troligt, att man på den vägen kan nå den balans, man eftersträvar, men det finns en sak, som vi icke här skola glömma, och det är, att det nyttjar icke mycket till att fördyra fodermedlen, så länge icke de nu levande kreaturen äro förbrukade. De nu levande svinen och de nu levande nötkreaturen måste ha sin föda även om den har blivit fördyrad, och produktionen förminskas icke förrän, som sagt var, det nuvarande beståndet har blivit nedbringat genom förbrukning. Det innebär med andra ord, att åtminstone alla de jordbrukare, som icke själva kunna producera foderspannmål till det nuvarande djurbeståndet, få sina omkostnader fördyrade, och de komma givetvis i svårigheter.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Under sådana omständigheter bör var och en inse, vilken betydelse det skulle ha för den animaliska produktionen i detta land, om vi snabbt kunde få till stånd denna betydande engångsexport, som det här är fråga om. Enligt avtalet är det ju meningen, att större delen av denna engångsexport av jordbruksprodukter skall vara verkställd före ingången av nästkommande vinter. Avtalet medger alltså att snart åstadkomma den avlastning, som vi behöva, för att kunna nå det mål, som vi uppställa för vår jordbrukspolitik, och jag måste för den skull här förklara, att, trots att det gäller en engångsexport, är den exporten av en utomordentlig betydelse för det svenska jordbruket.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Man kan vara fullt ense med dem, som i pressen och på annat sätt ha gett uttryck åt den uppfattningen, att denna fråga borde behandlas uteslutande sakligt och fritt från ovidkommande politiska synpunkter. Men när det gäller ett avtal med en främmande makt och ett avtal av den utomordentliga betydelse, som det föreliggande förslaget har, så är det klart, att det är rätt svårt att draga gränsen mellan vad man skulle kunna kalla en renodlad saklig behandling och en behandling, mer påverkad av politiska inflytelser. Men är det så, att man med detta tal menar, att partipolitiska synpunkter icke böra läggas på spörsmålet, då är jag fullt ense med ifrågavarande sagesmän.

Beträffande sakens förberedande behandling måste jag instämma i ett uttalande av den förste ärade talaren, vari han beklagade, att icke yttranden från bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige kommit att inflyta i propositionen in extenso eller i varje fall återgivas mera fullständigt än vad som skett. Man har nästan den känslan, att återgivandet icke har skett på det sätt, att meningen med de avgivna yttrandena fullt klart kommit till uttryck, och därför är det givetvis angeläget, att vederbörande utskott får tillgång till originalakterna. Nu är det visserligen sant, att yttrandena i fråga åsatts hemligstämpel, men denna hemligstämpel avser, i varje fall när det gäller riksgäldskontoret, att bevara sekretessen under ärendets behandling, och riksgäldsfullmäktiges yttrande är avfattat så, att det icke skulle förelegat något hinder att taga in det i propositionen in extenso.

Vidare tror jag, att jag har rättighet meddela, att åtskilliga uppgifter ha lämnats från riksgäldskontoret i samband med remissvaret av den art, att man icke ansett desamma lämpliga för publikation, och jag uttalar den förhoppningen, att jämväl dessa uppgifter komma att ställas till utskottets förfogande.

I själva saken förhåller det sig naturligtvis på det sättet, som den förste ärade talaren sagt, att här gäller det ett avvägande av fördelar och olägenheter. I Kungl. Maj:ts proposition och av representanter för regeringen ha uteslutande fördelarna radats upp, och det synes följaktligen få ankomma på den andra statsmakten, på riksdagen, att taga tillbörlig hänsyn till de olägenheter, som till äventyrs kunna vara förbundna med genomförande av den stora transaktionen.

Det är särskilt i tvenne avseenden jag skulle vilja rekommendera, att vederbörande utskott måtte göra en något grundligare undersökning än vad som presterats i den föreliggande akten.

Det första är den inverkan på kapitalmarknaden, som denna ökade upplåning kan komma att ha. Det må vara, att lånetransaktionen kommer att dragas ut under loppet av ett par år, men det är dock så, att vi under denna period ha en utomordentligt stor upplåning att verkställa för våra egna behov. För att bringa balans i budgeten ha ju såväl i fjol som i år stora belopp fått lov att

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

anvisas eller komma att anvisas lånevägen, och det är väl ganska stor sannolikhet för att man måste fortsätta på det sättet även under ett härefter kommande budgetår. Man löper naturligtvis den risken, att denna starka påfrestning på lånemarknaden omsider utlöser en höjning av ränteläget, och då är man berättigad ställa den frågan: kan icke denna räntehöjning komma att eliminera en icke oväsentlig del av den fördel, som näringslivet skulle vinna genom det nu föreslagna kreditavtalet med Ryssland?

Räknat på hela vår industri- och handelsomslutning kommer även en relativt obetydlig höjning av ränteläget att verka i motsatt riktning mot vad den nu föreslagna åtgärden är avsedd att verka. Härvidlag är att märka, att en höjning av räntan kommer att hårdast gå ut över de svaga företagen under det att fördelarna med rysslandskrediten givetvis komma att inkasseras av de stora och bärkraftiga företagen.

Den andra synpunkten, som jag skulle vilja särskilt rekommendera till beaktande, är förhållandena under återbetalningsperioden 1939—1941. Enligt amorteringsplanen skulle krediten på 100 miljoner kronor då återbetalas, och slår man ut beloppet på de 20 månader, varom här är fråga, blir det ungefär 5 miljoner kronor i månaden. Hur skall denna amortering kunna äga rum? På vad sätt skall Ryssland få möjlighet likvidera sina förbindelser? Såvitt man kan förstå, kan det icke ske på annat sätt än att Ryssland hit får exportera varor, ty med den snäva avgränsning av den mellanfolkliga handeln, som nu överallt genomföres, och genom de avtal med andra länder, som Ryssland avslutat och kommer att avsluta, är det givet, att man från alla länders sida försöker få till stånd ett gemensamt handelsutbyte, byggt på något slags kvotöverenskommelse, och därigenom komma utan tvivel stora svårigheter att föreligga för Ryssland att genom export på andra länder och överföring hit av valutor fullgöra sina åtagna förbindelser. Den enda eller i varje fall den huvudsakliga möjlighet, som står till buds, är att Ryssland hit exporterar varor. Då uppstår frågan: vilken situation ha vi i näringspolitiskt hänseende i vårt land vid den tiden, och vilket läge föreligger då exempelvis beträffande jordbruket? Är det önskvärt, att en tillfällig ansvällning i importen från Ryssland då kommer till stånd för att möjliggöra likvideringen av det stora lånet? Därom kan ingen för närvarande döma, men med en viss sannolikhet kommer det att förhålla sig så, att denna ökade import då kanske är lika litet önskvärd, som den är nu. Därför företer hela detta projekt liksom många andra, som vi haft att fatta ställning till här i riksdagen på senare tid, en viss likhet med den kända medicinen, som hjälper mig i dag på mina ben, men gör mig för i morgon sjufallt värre. Det förefaller, som om det, trots vad statsministern här anför, borde varit möjligt att på den väg, som vi beträdde i fjol, nämligen genom beviljande av exportkrediter i annan ordning, tillgodose kravet på bättre handelsförbindelser med Ryssland. Det föreligger härvidlag en skillnad så tillvida, att vid sistnämnda kreditform få företagen själva bära en del av risken. Denna form av kredit har därför icke den effekt, som den nu föreslagna formen kommer att få, nämligen att pressa ned priserna, ty ovillkorligen måste konsekvensen av den nu föreslagna anordningen bli den, att de svenska leverantörerna nödgas leverera varor billigare till Ryssland än vad leverantörerna i övriga länder, med vilka liknande avtal icke föreligga, kunna göra.

Man måste spørja: är det ett svenskt intresse, att den svenska industrien skall leverera varor till Ryssland billigare än vad konkurrentländerna göra? Det kunde måhända i vissa hänseenden vara ett intresse för den svenska industrien, men rent nationalekonomiskt sett kan det svårligen vara något intresse.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Herr talman, i sakens nuvarande läge har jag intet vidare att anföra. Jag har framfört dessa synpunkter i hopp om att de skola tillmätas betydelse vid behandlingen i det utskott, vartill propositionen kommer att remitteras.

Häruti instämde herr förste vice talmannen *Bengtsson*.

Herr *Pehrsson* i Bramstorp: Herr talman! Jag skall bedja att vid remissen av denna proposition få yttra några ord.

Då man ser på hela uppläggningsen av den proposition, som det här gäller, finner man ju, att strävan har varit att åstadkomma en förbättring för näringslivet. Om jag i första hand ser på jordbrukets exportmöjligheter, så ha ju på grund av handelspolitiska förhållanden avsättningsmöjligheterna väsentligt försvårats. Avsättningen har ju fullständigt uteblivit eller omöjliggjorts inom vissa länder och fullständigt beskurits inom vissa andra. Alltså: vilka åtgärder, som man än försöker vidtaga, äro de givetvis mer eller mindre betydelselösa, så länge det icke är möjligt att få balans mellan produktion och konsumtion eller rättare mellan tillgång och efterfrågan. Ifrån jordbrukets synpunkt skulle det enligt det föreliggande förslaget inträda en avsevärd lättnad därigenom, att man kunde få avsättning för ett väsentligt överskott.

Ser jag saken från industriintressets synpunkt, är det ju riktigt, som det har anförts, att inom industrien läget väsentligt ljusnat. Extraordinära anordningar äro icke påkallade med samma styrka som för en längre tid tillbaka, men det är ju icke tu tal om att den produktion, som är önskvärd ur landets synpunkt, icke heller inom industrien är tillfinnandes, och för såväl industrien som jordbruket hänga intressena ganska nära ihop med varandra. Om det är möjligt att vinna sysselsättning inom industrien förbättras även förhållandena för jordbruket.

Vad jag anser ytterligare i denna sak det är att det skulle vara angeläget för de svenska statsmakterna att i så stor utsträckning som möjligt man söker placera det svenska folket i nyttigt arbete. Det är många, som säga, att vi må anslå så mycket pengar till att understödja folk med kontant understöd och annat, men jag har den uppfattningen, att man bör försöka i den utsträckning det är möjligt skaffa människor praktiskt arbete och sysselsättning i produktionen. Det är således den ena sidan av det här föreliggande förslaget.

Men alla förslag ha två sidor. Den andra sidan är i vilka former och på vilket sätt man skall åstadkomma vad som här ifrågasatts. Det är kreditfrågan, och det har framförts synpunkter, som jag till viss del kan instämma i. Det är alldeles klart, att det här gäller en längre kredit än vad som varit kutym att bevilja tidigare, då det gällt att försälja på kredit till olika länder. Det är alldeles omöjligt att i dag bedöma, hur förhållandena kunna gestalta sig med hänsyn till de krediter, som här skulle beviljas, och det är omöjligt eller åtminstone ganska svårt att bedöma, huruvida det för vårt land kan anses möjligt att åstadkomma ett lån till det belopp, som det nu är fråga om.

Jag skulle emellertid vilja säga beträffande dessa frågor: för det första föreligger det icke tillräckligt med detaljuppgifter — det har sagts tidigare, att sådana uppgifter skulle lämnas utskottet — då det gäller vilka varor från jordbruket, som härvidlag kunna tänkas ifrågakomma, och för det andra får man väl förvänta, att det vid prövningen av ärendet i utskottet skall föreligga bättre detaljuppgifter även beträffande industrien.

Därutöver menar jag, att utskottet får helt givet med beaktande av alla de ekonomiska synpunkterna, som här påpekats från olika håll, undersöka, huruvida fördelarna, som vore att vinna med detta avtal, motsvarade riskerna, som äro förknippade med detsamma.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Jag skulle i ett fall beträffande vad riksbanksfullmäktige yttrat ändå vilja säga, att innebär riksbanksfullmäktiges yttrande en antydning om kärlek till den deflationspolitik, som tidigare har rått i detta land, kan jag icke instämma i riksbanksfullmäktiges synpunkter, och jag menar, att riksbanksfullmäktige gå en helt annan väg än vad 1933 års riksdags direktiv inneburo.

Alltså: då det enligt mitt förmenande icke är möjligt att i denna remissdebatt bedöma, vilken ståndpunkt riksdagen bör intaga i ärendet, och då jag förutsätter, att alla upplysningar, som erfordras, komma att tillställas vederbörande utskott, som får att behandla saken — jag förutsätter även, att utskottet därvidlag kommer att pröva såväl fördelarna för det svenska samhället som även de risker, som det svenska samhället ikläder sig — så menar jag, att ifrån det parti, jag representerar, kommer icke något annat än sakliga motiv att vara avgörande vid frågans bedömning.

Herr Kilbom: Herr talman! Då det icke lär bli tillfälle för den grupp som jag representerar, att i utskottet framföra våra synpunkter på denna fråga, skall jag be att här få säga några ord.

Till en början skulle jag vilja uttala vår förvåning över, att regeringen icke tidigare gått in för en sådan politik, som här ifrågasättes. Man erkänner ju både från herr Lindmans sida och från regeringens sida, att det hade varit riktigare, om man redan föregående år gått in för effektivare åtgärder i här ifrågavarande avseende. Läget, säger herr Lindman, var sämre i fjol, och statsministern förklarar, att det som beslöts föregående år, icke haft avsedd verkan. Var och en vet ju, att detta är beroende därpå, att från andra håll vida fördelaktigare erbjudanden lämnats den köpare, som det här är fråga om. Från vårt håll föreslago vi redan för två år sedan — sedan andra stater prövat en liknande väg 10 à 11 år tillbaka med synnerligen fördelaktigt resultat och utan ett öres förlust — att riksdagen skulle gå in för en exportkreditgaranti. Det behövs i svenska riksdagen 10 år, för att man efter exempel från andra stater skall våga taga ett sådant här steg.

Emellertid har nu ett förslag kommit, och bättre sent än aldrig. Det är ju glädjande bland annat därför att ett parti, som ju icke har få representanter här i kammaren, väl nu knappast återigen hinner inta en ny ståndpunkt; det har ändrat ståndpunkt i denna fråga två gånger förut. Men ser man på pressens behandling av ärendet, tror jag, att det är en tämligen platonisk önskan, som herr Andersson i Rasjön här uttalade om en saklig behandling av frågan. Ett utav högerorganen — jag undrar, om herr Lindman vill täcka detta — förklarade i lördagens nummer, att här var det fråga om subsidier och ingenting annat. Jag vet icke vad man på det hållet menar med subsidier, men nog måste det väl vara att komma i konflikt med gällande lag, om en sittande regering beskylls för att bedriva subsidiepolitik i förhållande till främmande makt. Då regeringen varit så förfärligt kvick i andra avseenden att gripa till åtalssklubban, undrar jag, utan att därför vara vän av åtal, om icke regeringen skulle ha anledning titta på det städade och kulturella organ, som kommer ut på kvällen här i Stockholm. Ett annat högerorgan har utkommit med ett nummer i dag, däri bland annat beröres herr Lindmans tal i går och däri de vägar karakteriseras, på vilka herr Lindman var ute, då han gick emot den här transaktionen. Det säges ordagrant i Svenska Dagbladet: »När amiral Lindman i sin nitälskan för högerns sak ånyo i söndags uppträdde med två tal inför offentligheten, nämligen i Skövde och Lidköping, tog han också omedelbart ställning *mot* regeringens proposition.» De intressen, som herr Lindman här företräder, kunna alltså karakteriseras med orden »nitälskan för högerns sak» enligt högerns huvudorgan. Någon annan mening kan svårigen

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

läggas i detta. I övrigt förekomma ju härvidlag i högerpressen yttranden, som verkligen, för den händelse de skulle ha fällt av en arbetartidning, ögonblickligen skulle ha medfört ett åtal, alldeles säkert i vart fall om herr Lindman suttit som statsminister. Men på det hållet är man ju naturligtvis den goda presstonens riddare före alla andra, på det hållet representerar man ju bildning och kultur och de städade och sakliga diskussionsmetoderna i pressen. Det skulle vara roligt att få höra, om herr Lindman vill täcka speciellt Svenska Dagbladets uttalande om hans uppträdande i går.

Det har sagts både i pressen och här, att vad som nu föreslås är en alldeles särskild ny politik. Alldeles särskilt har detta gjorts gällande i högerns press. Statsministern har ju redan svarat på den punkten. Jag har emellertid antecknat en del synpunkter. Må det därför tillåtas mig att anföra desamma. Under tio års tid har man i andra stater år efter år fattat beslut, vilka ligga på principiellt fullkomligt samma plan som det, regeringen härvidlag föreslår; och icke bara småstater utan även stormakter ha gått in för precis desamma. Ett land som ju — i vissa kretsar i vart fall — har stora sympatier, beslöt under föregående år, såvitt jag icke är oriktigt underrättad, att bevilja ett direkt statslån, att direkt med statens hjälp garantera krediter, som tidigare från privat håll lämnats Sovjetunionen. Jag antar sålunda, att det är ett förbiseende, då man här försöker framställa det hela såsom någonting alldeles nytt, denna halsbrytande princip, som man här går in för. Jag kan nämligen icke tänka mig, att en så affärskunnig man som herr Lindman, som varit dels statsminister och dels utrikesminister, icke känner till vad som är beslutat av andra länder, av deras respektive lagstiftande församlingar. Att på sätt som här föreslagits gå in för en kredit är för statens vidkommande endast en ny form av kreditgivning. Vidare säger man nu: Nej, men det här är ju så förfärligt riskfyllt. Vi få ju en ny debatt, men jag skulle vilja rekommendera de utskottsledamöter, som nu få detta ärende om hand, att ta sig en titt i handlingarna i det ärende, som vi hade här de gånger för 10 à 11 år sedan — 9 à 10 år sedan är det väl kanske — då riksdagen beslöt att erkänna sovjetregeringen de jure. Vilka svartmålningar var det icke man lade upp från det där hållet då? Man förklarade, att oöverskådliga risker skulle bli resultatet av det steg, den då sittande regeringen föreslog. Resultatet blev också, att riksdagen till skada för svenskt näringsliv och svensk arbetarklass — den senare intresserar mig — narrades att avslå regeringens förslag. Ligger det ingenting i, såsom för övrigt här har uttalats från något håll, alla de svartmålningar, som nu dukas upp här mot den föreliggande propositionen? De ha alla utsikter att bli lika litet sanningsenliga som de svartmålningar, som man den gången tillät sig. Jag erinrar om, att sovjetregeringen — detta ha vi för vårt vidkommande härvidlag ingenting att göra med — tills dato punktligt fullgjort varje förpliktelse, som den iklätt sig. Den har icke ens visat någon som helst vilja i något fall att undandraga sig, förhandlingsmässigt eller på annat sätt, fullgörandet av iklädda förpliktelser. Eller kunna herrarna visa upp något som helst exempel i detta avseende? Om så icke är fallet, böra icke 10 års affärserfarenheter tillmätas något värde? Kommer en privat affärsman — låt oss säga ett bruk eller ett företag, där herr Lindman har med ledningen att göra — som under tio år haft goda och enbart nyttiga förbindelser med en köpare, plötsligt till denne, när han efter tio år fordrar litet utsträckt kredit, och säger: Jag vet icke hur det blir med er, jag kan inte gå med på denna kredit. Åtminstone hittills har man från högerhåll icke uppträtt på det sättet.

Innan jag kommer in på kapitlet om Sverige har råd till detta, så tillåt mig erinra om en sak till, som utskottet bör ta fasta på. Dessa pengar gå ju icke

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

ur landet, utan de stanna i form av arbetslöner inom landet. Ingen kan visa, att de på något sätt gå till utlandet. Men om man ställer frågan om Sverige har råd till detta, så skulle jag vilja erinra herrar högermän om en sak. Den där omtanken om Sveriges råd kommer något sent på från herrarnas sida, tycker jag. Svenska staten är väl den svenska allmänheten. Ha ni alltid tagit hänsyn till den svenska allmänhetens ekonomi så bra? Det var ju icke så länge sedan man med officiella svenska myndigheters åtminstone tysta och till och med i ett fall uttalade godkännande lurade den svenska allmänheten att kasta bortåt 400 miljoner till utlandet. Var var herr Lindmans varnande röst, då det gällde tecknandet av Younglånet? Då voro herrarna lika säkra på, att detta var fullkomligt riskfritt, som ni nu tyckas vara säkra på att det här är riskfyllt. Även om man nu anser, att denna lånetransaktion ligger på ett annat plan, så har dock riksdagen bara för ett par år sedan, jag säger riksdagen, beslutat en lånetransaktion, som principiellt låg precis på samma linje som denna, fast formerna voro något annorlunda. Det var då riksdagen gav sin tillstyrkan till, att svenska staten deltog i tecknandet av ett lån till de tyska riks järnvägarna. Det var icke en så stor summa det då gällde, invänder man. Detta är alldeles riktigt, men det gällde då i varje fall precis samma princip. Och då herr Lindman talar om, att vid varje långivning utan absolut realsäkerhet förekommer det risker, så måtte detta vara en ny upptäckt från det hållet. Ty, såvitt jag kan erinra mig, fanns det ingen realsäkerhet för det, som från svensk sida tecknades i Younglånet, och ingen realsäkerhet heller på sätt, som här ifrågasättes, för svenska statens deltagande i lånetransaktionen för de tyska riks järnvägarna. I bägge fallen var det bara fråga om obligationer och ingenting annat, och obligationer till på köpet, utställda av en stat och i övrigt av de andra, som togo dessa lån, som fullkomligt eller överhuvud taget icke alls kunna jämföras med vad det härvidlag är fråga om.

Det är rätt underligt för övrigt, att, då det gäller understöd till de arbetslösa, då säger man: detta kunna vi icke gå med på, det skapar understödstagaranda, detta måste man skära ned effektivt och ordentligt. Då man nu går in för att skapa arbetstillfällen inom landet för att alltså kunna häva denna understödstagaranda och placera de arbetslösa i produktiva och nyttiga arbeten, då finner man på andra skäl till att man överhuvud taget icke kan gå med på något sådant som detta. Vad vilja då herrarna? Uppenbarligen är det så, att den politik, man, allt tal om motsatsen till trots, är anhängare av, är den politik, som går ut på, att de arbetslösa i stort sett skola få hjälpa sig själva. De samhälleliga organen skola icke vidtaga några eller i vart fall icke några effektiva åtgärder till deras hjälp. För mitt vidkommande har jag den uppfattningen, herr talman, och jag tror, att det i det avseendet skall vara en enkel sak att mobilisera upp det ena hundra tusentalet instämmanden efter det andra såväl från arbetarna vid våra industriella verk som också från lantbruksbefolkningen och medelklassen och kanske även andra grupper — att denna åtgärd skulle ha kommit tidigare. Då hade den gagnat mycket mer. Det är högst på tiden nu, om man överhuvud taget från svenskt företagarehåll vill ha något med av den ryska marknaden. Det är ju dock ingen hemlighet, att från annat håll föras långtgående förhandlingar. Men det är ju möjligt, att man i Amerika begriper dessa saker ofantligt mycket mindre än man gör i det lilla Sverige. Det är ju också möjligt, att man även på annat håll, där man i varje fall icke har principiella betänkligheter, förstår dessa saker ofantligt mycket mindre än alla dessa högermän, som här i riksdagen äro fullkomligt säkra på, att detta är en olycka. Jag tror, herr talman, att det är nödvändigt att säga dessa ord ifrån ett rakt motsatt håll till det herr Lindman

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

representerar. Jag är icke så alldeles säker på, att de komma till uttryck vid utskottets behandling av dessa frågor, men jag är som sagt övertygad om, att det kommer att visa sig, att hundratusentals människor ute i landet, där man väntar sig något resultat av den politik som föres, komma att instämma i detta.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Hans excellens statsministern yttrade som svar till herr Lindman, att han ville särskilt betona, att det var ett stort och levande intresse hos regeringen att föra fram denna fråga, och att endast svenska motiv därvidlag varit vägledande. Ingen människa har ifrågasatt något annat. Var och en förstår, att detta är för regeringen en utomordentligt stor och angelägen fråga. Att regeringen vid framläggandet av denna fråga skulle låtit sig ledas av annat än svenska motiv, har icke på något håll påståtts. Jag kan icke förstå, att denna replik har annat syfte än att blanda bort korten och skymma blicken för det som är det väsentliga, och det som här bör diskuteras.

Det som uppmärksamheten redan nu bör inriktas på, är frågan om, huruvida de fördelar, detta avtal eventuellt kan bjuda det svenska näringslivet och det svenska samhället, äro så betydande att de motivera den oerhörda risk, som landet ställes inför. Innan jag går att från mina utgångspunkter belysa den saken med några ord måste jag med anledning av statsministerns yttrande göra ett par anmärkningar. Herr statsministern yttrade bland annat, att om man icke kan komma överens om priserna beträffande exempelvis jordbrukets produkter, så inträffar ingenting annat, än att avtalet icke kan utföras i någon av de delar det här gäller. Såvitt jag kunnat läsa detta avtal riktigt, är denna uttolkning icke i överensstämmelse med avtalets innebörd. Jag gör bara det tankeexperimentet att förhandlingar om export av jordbruksprodukter pågå och dra ut på tiden. Ingen uppgörelse kommer till stånd på grund därav, att man icke kan komma överens om priserna. Under tiden träffas undan för undan avtal om export av industriprodukter, och allteftersom dessa avtal komma till stånd, så sker likvid och i motsvarande grad lämnar den svenska staten kredit enligt avtalet. Det kan således mycket väl hända, att, när avtalstiden är utgången, ingen som helst export av jordbruksprodukter kommit till stånd, medan de 85 %, som skulle gälla industriprodukter, kunna vara uttagna. Är detta en felaktig tolkning av avtalet, är det värdefullt att det blir klarlagt här redan nu. Överensstämmer den här uttalade uppfattningen med avtalets andemening, ställer detta, såvitt jag förstår, avtalets värde för jordbruket i en helt annan dager än den som exempelvis herr jordbruksministern nyss velat göra gällande.

Är det något fel att komma först med ett sådant här avtal, frågade statsministern. Ja, jag skulle vilja säga, att det kan vara ett fel att här komma in på en metod för statlig kreditgivning, som kanske icke kommer att accepteras utav de ledande länderna, utav de länder, med vilka vi helst vilja ställas i paritet, men som möjligen kan komma till tillämpning i vissa fall i stater, vilkas internationella förbindelser vi icke vilja uppställa såsom föredöme för oss.

Vad man icke kan komma ifrån är intrycket, att hela den utveckling av de handelspolitiska förhållandena, av vilken det här föreliggande avtalet är en produkt, är ytterligt betänkligt. Här måste ånyo betonas, att det är fråga om en ny form för statligt stöd för det internationella handelsutbytet. Det gäller här icke en varukredit, för vilken staten iklöder sig en viss garanti, utan här är det fråga om en långfristig finanskredit, där staten tager hela risken, t. o. m. för företagarens vinst.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Nu är det bekant för flertalet av riksdagens ledamöter, att redan i våras framkommo i samband med den då framlagda propositionen om en statlig exportkreditgaranti vissa antydningar om att planer voro å bane angående en kreditgivning av ungefär det slag och efter ungefär samma linjer, som i den nu framlagda propositionen komma till synes. Men så vitt jag är riktigt underrättad om vad som i våras förehades, gällde det då en kreditgivning, där staten som säkerhet skulle ha icke endast statsobligationer utan även real-säkerheter. Då gällde det sålunda helt andra förutsättningar än de, på vilka detta avtal är byggt. Vad har inträffat, som så fullständigt förändrat situationen? Varför har det som i våras ansågs vara en ofrånkomlig förutsättning för en utsträckning av den statliga kreditgivningen nu fullkomligt sopats åt sidan?

Jag skulle också — särskilt med anledning av ett uttalande på sidan 17 i propositionen — vilja göra den frågan, vilka direktiv som givits de personer, som ha fått i uppdrag att föra de förhandlingar, som lett till det avtal, som propositionen begär bekräftelse på. Det meddelas nämligen på sidan 17, att vissa underhandskonversationer först ägt rum, varvid preliminärt dryftats ett beställningsprogram med underlag av en finanskredit, och att därefter sakkunniga tillkallats. Då jag förutser, att dessa sakkunniga, bland vilka finnas representanter för industrien och jordbruket, komma att åberopas många gånger och i olika sammanhang under den diskussion, som nu följer inom och utom riksdagen, kunde det vara värdefullt att få klargjort, om de i sitt uppdrag varit fullt obundna eller om de från början haft sådana direktiv, att deras uppdrag bestämt pekats i en viss riktning.

Herr jordbruksministern och herr Pehrsson i Bramstorp ha berört den föreslagna kreditoperationens betydelse för jordbruket. Jag lade märke till — och jag är övertygad om att kammarens ledamöter i allmänhet konstaterade det — att herr Pehrsson i Bramstorp även på den punkten uttalade sig med anmärkningsvärd försiktighet, något som jag tror att vi alla hålla honom räkning för. Det är sålunda icke så mycket hans anförande, som fastmera herr jordbruksministerns uttalande om den betydelse detta avtal kan ha för jordbruket, som jag fäste mig vid. Det lät på herr jordbruksministern, som om avtalet skulle om icke i ett slag lösa ett par av de frågor, som nu äro mest brännande och mest bekymmersamma för jordbruket, så dock medföra en högst betydande förbättring snart sagt över hela linjen. Så vitt jag förstår, måste detta vara en stor överdrift. När jag sökt få närmare uppgift om vad avtalet innebär i fråga om jordbruket, har jag icke kunnat få någon bekräftelse på att det innebär någon trygghet för avsättningen av de jordbruksalster, som för närvarande bäst skulle behöva få avsättning på exportmarknaderna. Jag tänker närmast på smör och fläsk. Däremot är det känt, att det finnes möjligheter för en rätt betydande export av slaktdjur och möjligen också avelsdjur. Men, mina herrar, summan 15 miljoner kronor kan visserligen i och för sig synas vara stor, men den är dock ganska ringa i förhållande till hela det svenska jordbrukets årliga saluöverskott. Icke tror väl någon, att man med hjälp av 15 miljoner kronor skall kunna åstadkomma en väsentlig och bestående lättnad i jordbrukets nuvarande svårigheter. Jag tror, att man icke bör överdriva denna sak. Det är ju dock ett faktum, att det finns ingen som helst garanti i avtalet för att jordbruket får den kvot, som det här på papperet är tillförsäkrat. Det avgörande blir ju, vilket resultat, som kan komma ut av diskussionerna om priserna. Jag tror, att särskilt med hänsyn till köparnas alldeles påtagliga obenägenhet att låta jordbruksprodukterna komma i första rummet, det komme att möta större svårigheter att åstadkomma

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

export av jordbruksprodukter än det kanske blir när det gäller åtminstone vissa industriprodukter.

Det som emellertid för oss är det bestämmande, när vi redan nu måste anmäla våra starka betänkligheter mot ifrågavarande avtal, är de statsfinansiella konsekvenser detta måste innebära. Herr Lindman har redan pekat på dessa; herr Andersson i Rasjön likaså. Jag kan så mycket hellre instämma med herr Andersson i Rasjön, som hans uttalande om återverkan på penningmarknaden och på den statliga upplåningen förtjänar det största beaktande, då det kommer från en person som är ledamot av riksgäldsfullmäktige, och jag kan i stort sett ansluta mig till vad han anför.

Det förefaller mig vara ett ganska lättvindigt resonemang, som på åtskilliga håll föres, när man diskuterar de statsfinansiella verkningarna av denna upplåning och de risker svenska staten skulle ikläda sig. När jag i går i regeringsorganet — jag förmodar man får betrakta Socialdemokraten så — läste en artikel om denna sak, gjorde jag den reflexionen, att om icke något bättre försvar kan presteras och om icke litet mera övertygelse kan inläggas i argumenten än vad där skedde, måtte man även på regeringshåll i själva verket känna större tveksamhet än vad som kommit till uttryck i statsministerns uttalande här. Jag skulle tro, att så verkligen också är fallet, och att det icke bara är på det håll, som här företräder oppositionen mot förslaget, som man känner stark betänksamhet inför detta statsfinansiella vågspel, utan att betänksamheten delas av många av regeringspartiets medlemmar och finner resonans djupt nere i det svenska folket. Det har redan under de senaste åren gjorts så många äventyrligheter i fråga om våra statsfinanser, att vi icke kunna kosta på oss så mycket mera av det slaget. Det är nödvändigt, att vi verkligen tänka oss för både en och två gånger, innan vi ge oss in på nya äventyr.

I anseende till förfall för undertecknad övertogs här protokollsföringen, jämlikt herr talmannens förordnande, av tjänstemannen hos kammaren kammarrättsrådet S. Norrman.

In fidem

Per Cronvall.

Vidare yttrade:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag hade begärt ordet för att lämna några upplysningar rörande de handelspolitiska perspektiven för den närmaste framtiden, men då jag hade nöjet att höra herr Andersons i Norrköping anförande, skall jag med tillfredsställelse begagna denna möjlighet att upplysa ett par punkter i hans framställning.

För det första vill jag lugna honom med att säga, att den hypotetiska tolkning av avtalet, som han här relaterade beträffande dettas effekt i fråga om jordbruksprodukterna är felaktig. För det andra: då herr Anderson i Norrköping talade om ett avtal mot realsäkerhet, skall jag tillåta mig att utan alls gå in på frågan om den snö som föll i fjol säga herr Anderson i Norrköping, att om herr Anderson i Norrköping skulle kunna åstadkomma ett avtal mot realsäkerhet, jag skulle vilja reflektera på att vi bytte roller, han och jag. Och för det tredje, då herr Anderson i Norrköping talar om direktiv till förhandlingarna och frågor, om de fått några sådana av regeringen, svarar jag: ja, naturligtvis, eljest hade ju detta stackars land icke någon regering. Om herr Anderson i Norrköping nu är mera intresserad av förhandlingarnas personliga

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)
uppfattning än av regeringens, tillråder jag den mycket enkla, naturliga och lämpliga utvägen, att det utskott, som skall behandla frågan, tager reda på vad förhandlarna tycka.

Det var emellertid de handelspolitiska perspektiven jag önskade närmast yttra mig om. Jag har ingalunda för avsikt att bemöta den realkritik, som i olika hänseenden här framkommit.

Jag skulle bara vilja göra den randanmärkningen till vad som talats om att det hela icke skulle vara något större industriintresse, att detta förvånar mig. Jag har nämligen dag för dag fått den erfarenheten, att vår exportindustri söker utnyttja alla möjliga tillfällen att öka sin export på både den ena och den andra marknaden, och vare sig det gäller stora mängder eller ganska små saker har jag en daglig erfarenhet av hur angelägen man är att kunna tillgodogöra sig alla möjligheter. Jag är därför litet överraskad att höra, att det är så solskensstrålande just nu — sedan en veckas tid ungefär — med den svenska exportindustriens läge.

Beträffande handelspolitikens inriktning i avseende å Sovjetunionen iakttaga man ju icke först nu utan har gjort det sedan åtskilliga år tillbaka, att handelsutbytet med Sovjetunionen och därmed också alla avtal och kommersiella uppgörelser, som röra detta varuutbyte, äro föremål för en rent exceptionell behandling snart sagt i hela världen. Denna exceptionella behandling av varuutbytet med Sovjetunionen har naturligtvis sina randiga skäl. Dessa skäl ha helt nyligen uttryckts i det engelska underhuset utav handelsministern Runciman, då han utvecklade motiven till att det brittiska väldet ingått den nyligen undertecknade överenskommelsen med Sovjetunionen. Han uttalade bl. a. följande, som närmast är avsett att förklara, hur man behandlat mest-gynnad-nationsklausulen i avtalet men som har en betydligt vidare tillämpning: »Det är omöjligt», sade han, »att få en normal mest-gynnad-nationsklausul att fungera som en automatisk del av handelspolitiken, när det å ena sidan står en enskild individ, en köpman, en mäklare, en redare o. s. v., och å andra sidan en stat, som kontrollerar hela transaktionen från början till slut från det ena landet till det andra. Ett sådant land kan uppenbarligen utan det minsta brott mot denna klausul överflytta sina affärer från det ena landet till det andra, göra sina inköp var det behagar och upphöra att göra några affärer alls, när det behagar.» Sådan är den engelska handelsministrarnas motivering för att påvisa angelägenheten av att genom ett avtal söka se till att man i handelsutbytet med Sovjetunionen ökar exporten till detta land.

Jag nämnde, att man vidtagit exceptionella åtgärder överallt beträffande varuutbytet med Sovjetunionen, och det är många olika varianter, som därvidlag förekomma. Jag skall icke trötta med att redogöra för dem, men det utskott, som skall studera saken, kan ju taga sig en titt på dessa olika varianter. Där förekommer naturligtvis den exportkreditgaranti, som vi nu prövat och ha en visserligen icke alltför lysande erfarenhet utav. Den förefinnes i många olika typer, ibland med direkt finansiering via statsbanken. Men det finns andra arrangemang också. Ett som erbjuder ett visst intresse är den uppgörelse, som gjordes i Förenta staterna redan för ett år sedan, då man för att åstadkomma en stor export av bomull från Förenta staterna beslöt den anordningen, att man med statsmedel, över vilka den s. k. Reconstruction Finance Corporation förfogade, skulle förskotta 70 % av bomullens värde till säljarna. Det är icke alls fråga om ett arrangemang av samma karaktär, som här diskuteras — det vill jag icke alls göra gällande. I detta fall är det fråga om en kort växelkredit. Men, mina herrar, det jag vill fästa uppmärksamheten på är, att Förenta staterna redan för ett år sedan, långt före erkännandet av Sovjetunionen, var inne på linjen att med direkt tillskott av statsmedel, förskotts-

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

vis utbetalade, möjliggöra en stor ökning av exporten för en särskild affärsgrän.

Jag kan gå till en annan typ: det senaste engelska avtalet. Det är konstruerat efter helt andra principer än den överenskommelse, som här föreligger till riksdagens bedömande, men det har i det avseendet samma syfte, att också det är slutet för att kunna öka exporten på Sovjetunionen och ändra balansen mellan export och import eller rättare sagt betalningsbalansen. Den engelsk-sovjetryska överenskommelsen går i den delen ut därpå, att Sovjetunionen åtager sig att under fyra år se till, att proportionen förskjutes på följande sätt: Utgångsläget är nu 1 : 1.7, d. v. s. betalningsbalansen är till Sovjetunionens fördel i proportionen 1 : 1.7. Under loppet av fyra år skall proportionen förskjutas så att den blir 1 : 1.1, d. v. s. till praktiskt taget jämn balans. Det är det resultatet man vill komma till enligt den engelsk-ryska uppgörelsen.

Hurudan är situationen här? Det är här fråga om ett kommersiellt arrangemang, och vi få se saken precis sådan den är. År 1933 hade vi en export till Sovjet av 13 miljoner kronor. Importen från Sovjet var samma år 24 miljoner kronor. Utgångsläget för oss är alltså nu ungefärligen proportionen 1 : 2, d. v. s. den ryska exporten hit är nästan dubbelt så stor som vår export till sovjet. Vad är det som åstadkommes, ifall riksdagen godkänner det ifrågasvarande avtalet? Jo, att denna proportion förskjutes icke till jämn balans, såsom i det engelska avtalet, utan så att under loppet av 2½ år proportionen blir omkastad och i stället för 1 : 2 blir ungefär 2 : 1.

Nu kan det invändas: England ger ingen finanskredit. Fullkomligt riktigt. England har tagit det för närvarande i och för sig rätt anmärkningsvärda steget att på Sovjetunionen hädanefter tillämpa det exportkreditgarantisystem, från vilket Sovjetunionens varor tidigare varit uteslutna. Men om man då frågar sig, varför vi skulle ge finanskredit, då England icke gör det, menar jag, att man väl får väga mot vartannat vad man får och vad man ger. Resultatet i fråga om det engelsk-sovjetryska handelsutbytet är, att man kommer till balans, under det att genom avtalet mellan oss och Sovjetunionen det åstadkommes en direkt omkastning av proportionen, som jag nämnde från 1 : 2 till 2 : 1. Då resultatet ger så mycket mera, är väl den frågan ganska legitim: är det lämpligt och ha vi råd att betala detta för vad som här ifrågasättes? Och det är den frågan utskottet skall besvara.

Nu har jag där icke alls tagit hänsyn till möjligheten av att den ryska exporten hit kan ökas. Men jag har heller icke alls räknat med att enligt slutprotokollet en utfästelse föreligger från Sovjetunionens sida att vid sidan av beställnings- och kreditavtalet fortsätta varuinköpen i Sverige. Slutprotokollet innehåller ju i sin betydelsefullare del en utfästelse, vari Sovjetunionens regering förklarar, att Sovjet skall efter utgången av beställningsfristen fortsätta sina inköp i Sverige liksom under åren före överenskommelsens ingående.

Vad slutprotokollet beträffar, är det naturligt, att man spørjer: vad betyder nu en sådan utfästelse? Innan man ger sig in på några förhastade slutsatser i det stycket, skulle jag även på denna punkt vilja tillråda, att man jämför med vad som förekommer på andra håll, och det finns ett mycket nära till hands liggande jämförelsematerial just från det engelska avtalet. En mycket viktig punkt i dessa förhandlingar och för England har varit frågan att få en viss del av befaktningen tillförsäkrad brittiska kölar. Resultatet av avtalet föreligger nu först och främst i en avtalstext, i vilken Sovjetregeringen förklarar sig beredd att för framtiden i ökad proportion använda inflyttna medel från försäljningar i Storbritannien till betalning för inköp

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

av brittiska varor och för befraktning av engelska fartyg, och denna sista punkt utvecklas sedan närmare i en skrivelse från Sovjetunionens handelsrepresentant i London, vilken skrivelse engelske handelsministern uppläste i engelska underhuset. Det kan vara intressant att lägga detta papper vid sidan av det slutprotokoll, som här är framlagt för herrarnas ögon. I denna skrivelse förklarar man från sovjettrysk sida, att Sovjetregeringen under tiden för det temporära handelsavtalet har för avsikt att i ökad utsträckning begagna sig av brittiskt tonnage, under förutsättning att dylikt vore disponibelt till å marknaden rådande priser. Detta sista kan ju också vara en tankeställare för dem, som kanske vilja skena i väg och draga några förhastade slutsatser, baserade på uttrycket »normala priser», som står i denna avtalstext.

Jag har med vad jag nu anfört bara velat klargöra, att den handelspolitiska utvecklingen beträffande varuutbytet med Sovjetunionen är sådan på olika håll i världen, att man ingalunda för framtiden bör räkna med att här skola vi bara kunna lunka vidare inom ramen för vad man kallar de beprövade, traditionella formerna för handelspolitiken. Jag tror, att vi komma att få uppleva både ett och annat under de närmaste årens handelspolitik, som är olika det som vi hittills varit vana vid. Även den synpunkten bör nog prövas, då utskottet går att bedöma detta ärende.

Sakens kärnpunkt är ju egentligen denna: Nu ha vi *ett* system, exportkreditgarantisystemet. Vi känna det såsom givande en mycket liten verkan. Vi kunna, om vi godkänna detta förslag, få ett *annat* system, med det mått av ovisshet, som hör det nya till och som alltid är förborgat i framtiden. Det ligger naturligtvis ett ansvar i att säga ja till detta nya, men, mina herrar, ligger det inte också ett ansvar i att säga nej? Både i det ena och det andra fallet får man naturligtvis ta de konsekvenser, som den ena eller andra ståndpunkten för med sig.

Det har tidigare framhållits från regeringsbanken — och jag vill sluta med att instämma i detta — att från regeringens sida kan man inte önska något annat i denna fråga än att riksdagens utskott går till en saklig prövning av densamma.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har gjort ett uttalande, i vilket jag framlagt mina synpunkter på denna sak, och jag har angivit skälet härför, nämligen att jag ansåg det vara av vikt för mig att få uttala min mening innan ärendet remitterades till utskott. Jag har under debattens gång fått anledning att ånyo taga till orda för att giva ett par repliker. Jag skall först be att få säga ett ord till hans excellens herr utrikesministern, som i sista delen av sitt anförande rörde sig omkring saker och ting, som enligt min uppfattning ha mycket litet med föreliggande fråga att göra.

Det är naturligtvis mycket intressant för kammarens ledamöter, särskilt dem, som inte känna till det förut, att höra vad Runciman uttalade i engelska underhuset, när det gällde att göra upp ett avtal med Sovjetunionen, och det är mycket intressant att höra, vad Reconstruction Finance Corporation i Amerika sade om bomullen och de andra saker, som hans excellens talade om. Det skulle vara av stort intresse att hålla på mycket länge och tala om de nya avtalsformer, som förekomma för handeln mellan länderna, och följa denna handelspolitik i dess irrgångar, irrgångar, där man verkligen lätt kan förrirra sig. Men jag vill säga, att vad som i detta avseende blivit anført, har bra litet att göra med vad vi här tala om. I det engelska avtalet, har man t. ex. fått uttalanden om försäkringar från sovjettrysk sida, att man skall begagna engelska båtar i större omfattning och i den mån sådana stå till förfogande

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

och vad som menas med normala priser o. s. v. Men allt detta har, herr talman, *icke varit förbundet med något lån*. Vad England har vunnit i fråga om större avsättning för engelska varor, att Ryssland skall köpa mera engelska varor och befrakta engelska båtar, det har England vunnit utan att behöva ge något lån till Ryssland. Det är skillnaden mellan vad regeringen här har lyckats åstadkomma och vad den engelska regeringen har gjort, men för diskussionen och debatten om den föreliggande frågan spela dessa saker egentligen inte någon roll.

Beträffande hans excellens herr utrikesministerns vidare uttalanden skulle jag vilja säga ett par saker. Han talade mycket om realsäkerhet för lånet och att någon sådan kunde man inte åstadkomma. Jag tillåter mig fråga hans excellens, om det inte är ytterligare ett skäl för att låta bli att göra detta avtal, då realsäkerhet icke står att uppbringa?

I fråga om de instruktioner, som förhandlarna erhållit av regeringen och som herr Anderson i Norrköping frågade om, fick han ju inte något svar. Jag endast konstaterar detta.

Beträffande ytterligare en sak — jag ser att hans excellens herr utrikesministern skall gå, men jag har ett ord till att säga i anledning av hans yttrande — uttalade hans excellens, att exportindustrien i vårt land för närvarande gör de allra största ansträngningar för att öka sin avsättning på utlandet. Ja, det är alldeles uppenbart, och det arbetas naturligtvis febrilt på detta område. Men jag vill påpeka, att en av våra största exportindustrier, nämligen trävaruindustrien, möter just en ytterligt svår konkurrens från Ryssland och har gjort det under de sista åren genom innehållet i de avtal, som Ryssland begagnade vid försäljningen av sina trävaror och med vilka avtal de skadat den svenska träexporten och därmed alla skogsägare i vårt land, både stora och små.

Nog om detta. Jag skall be att till hans excellens herr statsministern också få rikta ett ord. Herr Anderson i Norrköping har redan uttalat sig om vad som sades beträffande svenska motiv. Jag vet inte, varför hans excellens inblandade, att regeringen handlat av svenska motiv. Behöver verkligen detta sägas? Det finns väl ingen, som trott annat än att regeringen handlat av sådana skäl. Man kritiserar ju själva avtalet på ett sakligt sätt så gott man kan, inte kritiserar man skälen eller motiven! Inte har någon beskyllt regeringen för att ha handlat av andra motiv än de nyss nämnda!

För övrigt har hans excellens talat om ett tal, som jag höll i går. Jag hade verkligen inte tänkt blanda in vad som förekom i hans excellens tal i går, men då han talar om mitt tal i går må det vara tillåtet för mig att också tala om hans tal i går, och jag ser, att hans excellens nickar bifall till detta. Det har blivit en vana hos vår nuvarande statsminister — jag säger med flit vana för att vara artig — att alltid, när det är tal om någon fråga, göra gällande, att man handlar av politiska motiv. Han säger, att de finnas, som livligt åstunda en bakläxa för regeringen, och att man har lagt stor vikt vid den formella handläggningen av detta ärende. Jag vet inte, vem han syftar på. Det kan då inte vara på mig. — — — (herr statsministern: Dagens Nyheter.) — — — A la bonne heure, det var Dagens Nyheter. Det har blivit en vana, ty jag har förut varit utsatt för samma påstående helt nyligen, nämligen att det skulle vara en konspiration från högerhåll mot regeringen, när det gällde den stora byggnadskonflikten och uppgörelsen där. Jag vill beröra också en annan vana hos hans excellens. Han påbördar mig nämligen — han har gjort det åtminstone en gång förut i år — att jag i mina yttranden i riksdagen använder större återhållsamhet än när jag talar ute i landet. Jag fick höra det för en stund sedan och jag fick höra det i remissdebatten. Jag

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

vågar säga hans excellens, att det som jag talade i går i Skövde och Lidköping skall jag kunna ge honom vart enda ord, som var skrivet, och han skall därav finna, att det finns icke något i dessa tal, som kan innebära klander gentemot det främmande land, om vilket vi nu tala, som jag ej kan stå för. Jag nämnde visserligen ordet mentalitet, som herr statsministern påtalade, men jag nämnde det i samband med att den nuvarande regimen i Ryssland icke återbetalat de skulder, som tidigare funnos till Sverige, dessa 345 miljoner kronor eller vilket belopp det nu kan vara. Skall det anses, att man inte har rättighet att säga, att det är bevis på en viss mentalitet att ett land inte betalar sina skulder, då tror jag man knappast vågar säga något om ett främmande land. I varje fall kan jag försäkra herr statsministern, att jag i mitt tal i går yttrade mig vida försiktigare än vad herrar statsråd yttrade sig i följande beträffande en annan stormakt. Jag är alldeles säker på att jag var försiktigare än vad herrarna voro då.

Beträffande jordbrukets andel av den blivande exporten talade statsministern och jordbruksministern olika, när de bedömde mitt yttrande. Statsministern uttalade sin tillfredsställelse över att jag sagt, att detta kunde vara till gagn för jordbruket, och jordbruksministern sade, att jag förringade betydelsen därav för jordbruket. Jag har inte förringat betydelsen för jordbruket. Jag förstår, att det är till nytta för jordbruket, om det får sälja mer av sina produkter. Det är alldeles påtagligt. Jag har endast sagt, att det inte kan vara till den stora nytta, som man här förmenar, och jag har sagt, att vi måste se denna sak även ifrån andra synpunkter och inte bara tänka på vad vi ha för nytta av exporten av de olika varorna.

För övrigt vill jag, då herr statsministern talade om arbetslösheten och gjorde gällande, att jag uttalat, att detta skulle bidraga att avhjälpa arbetslösheten, vill jag gentemot detta säga, att så har jag inte sagt. Jag tror tvärtom, att vad gäller jordbrukets arbetskraft denna export egentligen inte kommer att hjälpa något alls, och jag tror, att man får akta sig för att överhuvud taget överdriva betydelsen av vad detta avtal har att göra med arbetslösheten.

Sedan vill jag blott rätta ett påstående från herr statsministerns sida i fråga om mitt uttalande angående leveranstiderna. Jag talade nämligen inte om att jordbruket skulle få första rummet eller komma i den tidigaste perioden. Det kan hända att jag inte sade, att det kommer under första kvartalet men jag nämnde dock att det kommer i början av detta. Jag har rätt återgivit innebörden i protokollet. Fullkomligt missförstådd blev jag, när jag talade om dumping. Statsministern tolkade detta såsom om jag på något sätt skulle sagt, att svenska exportörer dumpade varor till Ryssland. Det har jag icke sagt. utan jag har sagt, att det kan förekomma dumping från Ryssland både till Sverige och andra länder, och att det icke finns något i avtalet som hindrar detta.

Åtgärden är ovanlig, sade statsministern, men han tillade, att det får vara aktivitet med, när man gör sådana här saker, och i sitt tal i går talade han om, att det är ett djärvt steg, som man här tar. När man är djärv kanske man i alla fall går litet längre än vad man skulle göra, om man är försiktig, d. v. s. det betyder, att det är förenat med något av äventyr, när man behöver vara djärv för att kunna gå emot något. Jag förmodar, att jag tolkat detta rätt.

För övrigt, herr talman, skall jag inte uppehålla tiden längre. Jag återkommer till frågan om realsäkerhet och erinrar bland annat därom, att när det stora Daweslånet upplades till Tyskland, fick det lämnas säkerhet, och när det internationella lånet lämnades Österrike genom Nationernas förbund, ställdes också säkerhet. Jag menar således, att säkerhet är nog bra att ha,

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

när man ger sig in på lån till utlandet, och det finns många andra, som fordra sådan säkerhet.

I fråga om slutprotokollet har det varit tal om att jag skulle ha sagt, att våra exportörer icke skulle ha intresse av att fortsätta med exporten efter avtalstidens utgång. Detta är också felaktigt återgivet. Så har jag i varje fall icke uttalat mig. Jag har sagt, att jag tror inte det är mycket att bygga på uttalandet i slutprotokollet, att man skall försöka bereda Sverige fortsatta leveranser till Ryssland efter det avtalet är slut, ty detta ligger så pass långt fram i tiden och är så pass ovisst, att man inte kan bedöma denna sak.

Remisser till de hörda myndigheterna ha skett under förtrolig form, och det kan jag ju förstå. Vad jag särskilt påtalade var, att myndigheternas utlåtanden icke återgivits i propositionen. Det är ju möjligt, att det finns något i dem, som regeringen inte anser kunna återgivas. För oss riksdagsmän — jag talar åtminstone å mina egna vägnar — skulle det vara utomordentligt angeläget att få höra, vad riksdagens egna verk, riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige, haft att säga om denna sak.

Till sist, herr talman, är det ju klart, som utrikesministern sade, att det är ett ansvar att säga ja och att det är ett ansvar att säga nej. För min del kommer jag naturligtvis att bära mitt ansvar lika väl som regeringen kommer att bära sitt.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Jag är naturligtvis mycket tacksam för att herr Lindman velat ge en förklaring på, vad han menade med det uttryck, som inte kom in i referatet över hans tal. Jag konstaterar dessutom, när herr Lindman betygade att regeringen handlat utslutande av patriotiska skäl, att Svenska Dagbladet tydligen missuppfattat herr Lindman, ty efter återgivandet av herr Lindmans tal om rysk mentalitet heter det: »Men det är framför allt de svenska parterna vid förhandlingsbordet, som påverkats av den lättvindiga 'breda ryska naturen'.» Detta är citerat på ett sådant sätt, att man skulle kunna tro, att herr Lindman är ansvarig även för det påståendet. Det gläder mig enbart att ha fått klarhet i, att herr Lindman inte menar detta, och jag är tacksam för hans förtroende för våra patriotiska motiv.

Det är klart att trävaruindustrien och även vissa andra industrier icke få direkt gagn av detta avtal, då de icke äro med bland dem som få sälja till Ryssland. Men man menar tydligen, icke blott, att de inte få något gagn, utan också att avtalet skulle kunna bli till direkt ogagn, d. v. s. det förefinnes farhåga för att man här skulle öppna en starkare möjlighet till konkurrens från rysk sida. Jag kan i detta sammanhang inte neka mig att återgiwa, vad en sydsvensk högertidning, Sydsvenska Dagbladet, skriver. Det är synpunkter, som förtjäna beaktande även när man bedömer detta avtal. Det heter där i en artikel: »Den gamla skuggrädsan för att Ryssland en gång skall bli en industristat, som överflyglar alla andra länder, bör väl snart också vara försvunnen. Att landets industri och hela näringsliv kan upparbetas och bringas till en avsevärd höjd i jämförelse med nuvarande förhållanden råder det ej minsta tvivel om. Icke på grund av fem- eller tioårsplaner och annat statsstyre utan — snarast i trots därav — på grund av att landets rika naturtillgångar predestinera därtill. Det kan knappast vara riktigt och förenligt med klok internationell handelspolitik att tro, att ett i ekonomiskt avseende efterblivet Ryssland erbjuder en bättre marknad än om industrialiseringen där nått fram till en högre standard. Ty industrialiseringen måste medföra ett ökat välstånd, som skapar ständigt nya behov och ökar folkets köpkraft. Ett ekonomiskt uppsving i landet, gör det snarare till en bättre kund än till en

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)
farlig konkurrent. I Ryssland återstår förvisso en mycket lång väg, innan varuhungern stillats, innan 'marknaden blivit mättad med varor' och en nästan lika lång väg, tills landets 160 miljoner människor kommit upp till Västerlandets levnadsstandard och de behov, som dess folk anse oundgängligen måste fyllas. Under de senaste månaderna ha de stora industriländerna alltmör tydligt börjat tävla om den vidsträckta ryska marknaden. Alla sträva efter att vinna ökat insteg på den. Utan tvivel kan den, om trygga former för handeln kunna garanteras, komma att erbjuda stora möjligheter för svensk företagsamhet och yrkesskicklighet samt dessas erkänt förstklassiga kvalitetsprodukter.»

I anslutning till detta kan jag göra till föremål för en liten replik vad herr Lindman hade att säga till utrikesministern. Herr Lindman förklarade ganska framt, att utrikesministerns hänvisningar till de förändrade avtal, som ingås mellan Ryssland och andra länder, icke hade med den här saken att skaffa. Naturligtvis ha de i högsta grad med den här saken att skaffa. Det visar sig ju, att man överallt måste söka sig nya former för att tillgodose sina intressen i detta avseende. Vad vi föreslå är också en ny form, men det är även ett uttryck för samma behov, som finnes i England, Amerika och annorstädes, nämligen att kunna bevara möjligheterna till en betydande avsättning på en för oss viktig marknad.

Jag skall inte länge uppehålla mig vid realsäkerheten. Jag har hänvisat till, att när riksdagen gick in för exportkreditgarantien, så tog man också vid det tillfället ganska omfattande risker utan att begära realsäkerhet. Skillnaden är, att kredittiden då var kortare, men hade man kunnat genomföra exportkreditgarantien i tillräcklig omfattning, så skulle detta hava inneburit, att Sverige varit villigt att utan realsäkerhet ikläda sig utgifter för 75 miljoner kronor. Den saken ha alla partier inom riksdagen varit med om, och det förefaller mig, som om det kunde finnas god anledning att erinra därom vid detta tillfälle, med fullt öppen blick för att det är en kredit under andra former. När herr Lindman i det sammanhanget talar om Daweslånet och andra lån, bör man komma ihåg, att den kredit det här är fråga om, gives för att vi skola få exportera våra varor och att den allenast gives i den takt, som våra varor få exporteras till den andra avtalsslutande parten.

Jag är mycket tacksam för att herr Lindman läst mitt tal. Han erinrade om att jag i talet hade betecknat detta förslag som icke bara ett nytt utan också ett djärvt steg. Jag har den uppfattningen, att vad som behövs i tider som dessa, det är icke försagdhet utan handlingsmod, men jag kan trösta herr Lindman med att när jag talar om djärvhet, så menar jag icke oförsiktighet utan precis djärvhet, nämligen den djärvhet, som är nödvändig för att man skall kunna komma till några resultat. Jag tror, att det är nyttigt, att den egenskapen visas i detta fall, och jag hoppas, att riksdagen inte skall förväxla den med oförsiktighet, men också att riksdagen icke skall förfalla till den försiktighet, som till sist låter oss sitta kvar i svårigheterna utan möjlighet att komma ut ur dem.

Herr Lindman: Ja, herr talman, jag är djärv nog att säga, att det är en ganska egendomlig vana, som uppkommit här i riksdagen under de sista åren. Var och en skall naturligtvis bära ansvaret för vad han säger, det må vara i riksdagen eller ute i landet, men nu tycks det ha blivit en vana att man också skall svara för vad tidningarna säga. Att, som en del personer göra här i riksdagen, läsa upp långa artiklar i tidningarna, det är ju ingen mening i. Icke har väl jag, allra minst som högerpartiets ordförande här i kammaren, något ansvar för vad olika tidningar skriva och sålunda icke heller för vad Svenska

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Dagbladet skrev i natt, när jag låg på tåget och sov. Jag kunde ju inte öva något inflytande på vad Svenska Dagbladet skrev, men vad det beträffar, som jag yttrade i samband med talet om mentaliteten, så var det så som jag sade. Står det något annat i Svenska Dagbladet, så blir det redaktionens sak att svara därför.

Sedan vill jag rikta mig mot det där sättet att söka försvara en sak genom att blanda bort korten en smula. Min replik till utrikesministern gällde ju, ers excellens, att då han talade om de uppgivna avtalen, så var detta saker av en helt annan karaktär. Detta kan ju icke förliknas med vad vi här skola träffa avtal om, av det utomordentliga skälet helt enkelt, att detta avtal förbindes med en kredit till Sovjetryssland. Det är detta jag har framhållit, och ingenting annat. Jag skall gärna diskutera hur länge som helst, om herrarna vilja, om alla dessa olika frågor, som sammanhånga med träffandet av avtal. Men vad jag i dag vill diskutera är sådana avtal, som äro förbundna med kredit och med krediter till det land, varom här är fråga.

Slutligen blott ett enda ord. Exportkreditgarantien, vilken till beloppet ned-sattes i fjol på grund av, åtminstone delvis, åtgöranden från min sida — jag gjorde i den vägen allt, vad jag kunde åstadkomma — har dock en helt annan karaktär än detta avtal, ty enligt exportkreditavtalet får, som jag redan förut har nämnt, den enskilde exportören garanti för, att han får 60 % av priset för sina varor. Enligt detta avtal får han garanti för hela beloppet inklusive sin handelsvinst.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Till det sista, som herr Lindman yttrade, måste jag säga, att om staten ställer 75 miljoner kronor till förfogande och dessa bli förbrukade, har staten ställt 75 miljoner kronor till förfogande utan realsäkerhet. Detta kan man ju inte komma ifrån.

Jag begärde emellertid ordet egentligen för att försöka inhösta en liten tacksamhet från herr Lindmans sida. Vad jag talade om var nämligen icke vad Svenska Dagbladet skrivit utan vad Svenska Dagbladet hade tillskrivit herr Lindman, och jag tycker, att herr Lindman bör vara tacksam för att jag givit honom detta tillfälle att dementera vad Svenska Dagbladet har tillskrivit honom.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag ber att få anteckna till protokollet till den kraft och verkan det hava kan, att herr Lindman icke har dementerat eller med ett ord ens yttrat sig om Svenska Dagbladets förklaring, att herr Lindman gav uttryck åt sin nitälskan för högern, när han gick emot detta avtal, alltså, sin nitälskan för högern och icke för landet, som herr Lindman och högern eljest, som känt är, alltid brukar företräda.

I övrigt sade herr Lindman, att han icke kunde rå för vad Svenska Dagbladet skriver, när han ligger på tåget och sover. Herr Lindman, jag har varit journalist i många år, och liksom många andra, som också varit det, vet jag, att herr Lindman, liksom andra stora statsmän, i förväg skickar ut sina tal till tidningarnas redaktioner. Tidningarna höra alltså icke enbart vad herr Lindman säger, de ha det skriftligt framför sig i hans egen framställning. Något misstag på den punkten kan följaktligen icke ha ägt rum.

Här har icke bestritts, och det är med hänsyn till saken viktigare, att samma principer, som här komma till uttryck, tidigare ha tillämpats, att samma principer förekomma vid långivning och affärsförbindelser mellan Sovjetryssland och andra länder, samt att Sovjetryssland hittills alltid punktligt har fullgjort sina betalningsförpliktelser o. s. v. Det har icke ens gjorts en tillstymmelse till försök att förneka riktigheten av dessa påståenden.

Vid remiss av propositionen nr 253. (Forts.)

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag ber att få framställa en fråga till regeringen i detta sammanhang, då regeringen går in så starkt för att låna dessa 100 miljoner kronor för att med dem gå i borgen för rysk kredit: Har regeringen försökt att få betalt för de gamla skulderna eller icke? Det är utav ett visst intresse, hur det förhåller sig därmed, i det ögonblick man vill ikläda landet och därmed ytterst skattebetalarna nya förpliktelser.

Härmed var överläggningen slutad. Kammaren beslöt överlämna ifrågasvarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till statsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig övriga Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 256, angående statlig exportkreditgaranti m. m.; och

till behandling av lagutskott propositionen, nr 258, med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag.

§ 4.

Vidare föredrogs var efter annan de på bordet liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 572 av herr *Holmgren*;

till statsutskottet motionen nr 573 av herr *Bengtsson* i Kullen; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 574 av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 48.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 49, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upplysningsarbete för freden blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 7.

Härpå föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande nr 16, första lagutskottets utlåtanden nr 33—35 och andra lagutskottets utlåtande nr 16.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 39, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1933 försålda eller bortbytta tomter.

§ 9.

Vidare föredrogs, men bordlades ånyo jordbruksutskottets memorial och utlåtanden nr 40—47.

§ 10.

Härefter föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts memorial, nr 3, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av väckt motion angående beredande i visst syfte av rätt till förtidspensionering av befattninghavare i allmän tjänst.

Kammaren biföll utskottets i detta memorial gjorda hemställan samt beslöt överlämna ifrågavarande motion till bankoutskottet.

§ 11.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, som slutligen föredrogs, bordlades åter.

§ 12.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindman m. fl.*, nr 575, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 253, angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m.;

herr *Lindman*, nr 576, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 245, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer, att utgå från anslag under elfte huvudtiteln; och

herr *Nylander m. fl.*, nr 577, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, m. m.

Vidare avlämnades nedannämnda motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster, nämligen av:

herr andre vice talmannen *Magnusson m. fl.*, nr 578; samt

herr *Pehrsson* i Göteborg, nr 579 och 580.

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 13.

Ordet lämnades nu på begäran till

Interpellation.

Herr **Carlström**, som yttrade: Herr talman! Med anledning av en förra året inom riksdagen väckt motion nr 37 i andra kammaren angående utredning rörande nedskrivning i vissa fall av till torrlägningsföretag beviljade lån av statsmedel, hemställde riksdagen i skrivelse nr 155 till Kungl. Maj:t att skyndsamt föranstalta om en utredning i berörda syfte.

I förenämnda motion hade motionärerna framhållit, bland annat, hurusom det torde vara nödvändigt att, innan hemställan om lindring i återbetalningen av här ifrågavarande lån gjordes till riksdagen i de särskilda fall, då dylik lindring syntes påkallad, utredning bleve verkställd angående omfattningen av de företag och lånebelopp, som sålunda kunde komma i fråga, samt efter vilka linjer hjälpåtgärder borde utformas, där sådana åtgärder kunde anses ofrånkomliga.

Interpellation. (Forts.)

Riksdagens förutnämnda skrivelse hade följande kläm: »att Kungl. Maj:t måtte dels låta verkställa utredning, efter vilka grunder nedskrivning å från staten erhållna vattenavtappnings- och torrläggningsslån må kunna ske i sådana fall, där jordintressenterna genom företagens misslyckande eller genom oskäligt höga kostnader vid deras utförande kunde anses vara berättigade till nedsättning av lånesumman, dels ock för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranledas».

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 5 maj föregående år anbefalldes lantbruksstyrelsen att verkställa nämnda utredning och den 24 januari detta år avlämnade denna utlåtande i ämnet. Det måste sålunda medgivas att såväl Kungl. Maj:t som lantbruksstyrelsen på ett berömvärt, skyndsamt sätt tillmötesgått riksdagens begäran i fråga om den del som gällde *utredningen*. Vad däremot berör den del av skrivelsen som rörde *framläggandet av förslag*, så är det betecknande att Kungl. Maj:t i proposition nr 144 till denna riksdag, vid framläggandet av förslag till lindring av svårigheterna för tvenne av de i utredningen berörda företagen, anför, att lantbruksstyrelsens utredning »*ej utmynnade i något förslag*». Vid genomläsandet av det vid propositionen som bilaga fogade utlåtandet från lantbruksstyrelsen finner man även, att denna konstaterat att de 42 företag, som kommit i särskilt ekonomiskt trångmål med få undantag redan tidigare varit föremål för statsmakternas behandling, och att de endast utgjorde ett begränsat antal i förhållande till hela summan av företag, som utgjorde omkring 2,600. Lantbruksstyrelsen anför vidare att de stödåtgärder, som redan förut meddelats åt vissa företag tillämpats efter tvenne linjer, nämligen dels genom nedskrivning av till visst företag beviljat lån, och dels uppskov med gäldandet av förfallna annuiteter å lånet, eventuellt även räntefrihet under uppskovstiden. »Någon förändring i vad uti nämnda avseende hittills sålunda tillämpats finner lantbruksstyrelsen för sin del icke föranledas av de nu verkställda undersökningarna och icke heller i övrigt vara påkallad.»

Kungl. Maj:t och riksdagen har sålunda fått veta, att det står rätt bra till med företagens ekonomi i stort sett och att lantbruksstyrelsen finner att några extra åtgärder egentligen inte äro påkallade. Liksom förut skall visserligen, efter ansökan i varje särskilt fall stöd eller nedskrivning kunna beviljas, men detta hade ju riksdagen redan förut klart för sig. Vad motionärerna och förmodligen även riksdagen siktade till, var ju detta, att de ständigt under senare åren återkommande ansökningarna om hjälp skulle kunna på ett mera enhetligt sätt behandlas, och framför allt, att det skulle bli möjligt att på ett *snabbare* sätt gripa in för att rädda de hårdast betungade från undergång.

Det torde inte vara lantbruksstyrelsen obekant, att här och var bland dessa företags intressenter inträffar fall, där exekutiva åtgärder vidtagits mot ägarerna av fastigheterna och där statskontoret nödgats inköpa fastigheterna för att bevaka sin fordran. Detta påpekades redan i motionen föregående år. Och om ingenting med det snaraste åtgöres för att på ett planmässigare sätt söka ordna de sämst ställda företagens ekonomi, kommer slag i slag allt fler och fler av desammas intressenter att drivas från sina fastigheter.

Motionärernas och riksdagens mening med denna undersökning kan inte ha varit annan än den, att då de företag, som kunna anses vara i oundgängligt behov av hjälp genom utredningen redovisats, det också skulle ha givits anvisning om på vilket sätt denna hjälp utan dröjsmål borde åstadkommas. Man hade tänkt sig att dessa ideliga uppvaktningar för jordbruksutskottet och »länens representanter» skulle få ett slut, och att den ström av skrivelser från beträngda intressenter i vattenavtappningsföretag, som nu riksdagsmännen få mottaga, skulle upphöra.

Interpellation. (Forts.)

Det ser emellertid ut som om denna trafik i fortsättningen skulle vara den enda, som gillas av lantbruksstyrelsen. Under tiden plågas den ene efter den andre av intressenterna bort från sina gårdar, visserligen inte genom direkt förvällande från statens sida på grund av utkrävande av förfallna räntor och annuiteter, ty uppskov med erläggandet av dessa har i regel i de mest prekära fallen beviljats. Men det är i detta avseende att bemärka, att i sådana fall, där statens lån besvärar fastigheten med en summa upp till i det närmaste fastighetens nuvarande taxeringsvärde, uppsägas de inteckningar, som banker eller andra beviljat före vattenavtappningslånets upptagande eller under tid, då taxeringsvärdet var betydligt högre. För ägare av sådana fastigheter finns ingen möjlighet till räddning om ej vattenavtappningslånen nedskrivs.

Då det synes skäligt att i en sådan situation söka bistå med *snar* hjälp åt de företag och intressenter, varom det här är fråga, anhåller jag vördsamt om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande fråga: Kan man förvänta att herr statsrådet vidtager åtgärder för att de genom lantbruksstyrelsens utredning såsom hjälpbehövande betecknade vattenavtappningsföretagen, bibringas en skyndsam hjälp, så att de intressenter, som nu hotas av ekonomisk ruin, kunna räddas från att bortdrivas från den jord, som de genom statens medverkan sökt att förbättra?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial, nr 50, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1934/1935 åttonde huvudtitel.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.41 e. m.

In fidem
Sune Norrman.